

Skalbaggar på skånska sandmarker: Diversitet och miljövard

Mikael Molander, Hexapoda Konsult
mikael.molander.469@student.lu.se

Diversitet: Artantal

- Totala antalet arter på sandmarker okänt, men i vissa grupper hög andel:

jordlöpare bladhorningar
stumpbaggar bladbaggar
vivlar

- Uppemot 1 000 arter totalt?
- Stort antal rödlistade arter: ca 140 knutna är till, eller påträffas regelbundet på torr, öppen sandmark (25 % av alla rödlistade arter i Skåne)
- 17 ÅGP-baggar på sandmark i Sverige, 15 funna i Skåne, 10 i nutid

Diversitet: Mikrohabitat/födokällor

- Under markytan:
 - Vid/i rötter
 - I svamp/mycel
 - I bon av andra djur
 - Däggdjur
 - Andra insekter

“Mycelbagge”
A. haemorrhoum (NT)

Ängsslanklöpare
Calathus erratus

- På markytan:
 - Rovdjur på sand/bland vegetation
 - Fröätare
 - I svamp (fruktkroppar)
 - Av mossa
 - Animaliskt material (as)
 - Vegetabiliskt material (spillning)

Marmaropus besseri

- Ovan markytan:
 - På örter, gräs och halvgräs

Miljöfaktorer som påverkar artantal och sammansättning av funan

- Hävdform; betestryck och betesdjur
- Florans artsammansättning
- Vegetationens utbredning
- Bunden sand/flygsand
- Kornstorlek och blandning
- Markfuktighet
- Mikroklimat
- Geografiska läget (kust/inland)
- Marklutning och riktning

Likgul dyngbagge
A. luridus (VU)

Ohävdad

Svagt bete

Medelhårt bete

Hårt bete

Större sluttningar med frilagd sand är viktiga

Daggborre
Maladera holosericea (EN)

D. equisetioides
(VU)

Täcker är ofta ersättningsbiotop!

"Borstvivel"
Trachyploeus sp.

Karakteristiska grupper 1: Jordlöpare

- Marklevande rovdjur
- En del arter är fröätare
- Fåtal ektoparasiter på bladbaggar

Gul kornlöpare
Amara fulva

Vårfrölöpare
Harpalus distinguendus

- Gynnas generellt av hårt bete och störningar som skapar markblottor och tunn grässvål
- Relativt välkänd grupp

Karakt. grupper 2: Bladhorningar

- Många arter i spillning
- En del arter vid rötter
- Enstaka arter vid as
- Värmekrävande
- Hög andel hotade arter
- Gynnas generellt av hårt bete och störningar som skapar sandblottor
- Relativt välkänd grupp

Streckdyngbagge
A. merdarius

Vårtordyvel
G. vernalis

Sandknotbagge
Trox sabulosus (VU)

Karakt. grupper 3: Vivlar och bladbaggar

- Lever på örter, gräs och halvgräs
- Ofta specialicerade på allmänna örter t.ex.
 - Åkervädd Ärtväxter Sandvita
 - Gul fetknopp Fibblor Backtimjan
 - Fältmalört
- Särskilt gynsamt mikroklimat
ofta nödvändigt
- Helst obetade miljöer
- En del arter klarar hårt bete
- Ganska dåligt känd grupp

Strophosoma faber
VU

Chrysolina limbata
(VU)

Övriga grupper:

Stumpbaggar

Hister funestus
VU

Oljebaggar

Svart majbagge
Meloe proscarabaeus
VU

Kortvingar

Humlekortvinge
Emus hirtus
VU

Asbaggar

“Dödgrävare”
Nicrophorus vestigator
EN

Skalbaggasfaunan på öppna sandmarker är hotad!

- Rödlistade arter som påträffats i Skåne:

CR	EN	VU	NT	DD	RE	SUMMA: 141
6	12	37	72	2	12	HOTADE: 55

- Ingen tendens till positiv trend i nationella rödlistan
- Långsam utarmning
- Få starka populationer av rödl. arter
- Minskade utbredningsområden

Fyrfläckig dyngbagge
A. quadriguttatus (EN)

Arter som försvann...

Fläckdyvel
C. schreberi

Stäpptordyvel
G. mutator

Korthals. majbagge
M. brevicollis

Hedlarvmördare
C. auropunctatum

Blank skulderlöpare
Cymindis humeralis

Spansk fluga
L. vesicatoria

Köldyngbagge
A. arenarius

"Stumpbagge"
Hister funestus

Blå örtlöpare
L. cyanocephala

"Spetsvivel"
A. basicorne

Generella miljö- och skötselproblem

- Enformig skötsel
- Homogena miljöer
- Brist på betesdjur
- Långsam igenväxning
- Reducerad örtrikedom
- Försämring av marginalmarker
- Minskad verksamhet från Försvaret
- Exploatering
- Regelverk prioriterar produktion

Exempel: Brösarps norra backar
- enformigt reservat

Platt frölöpare
H. hirtipes (EN)

Degeberga backar NR (Söndre klack)

Ca 1940

Ca 2010

Hur förbättra för miljövärdssintressata arter?

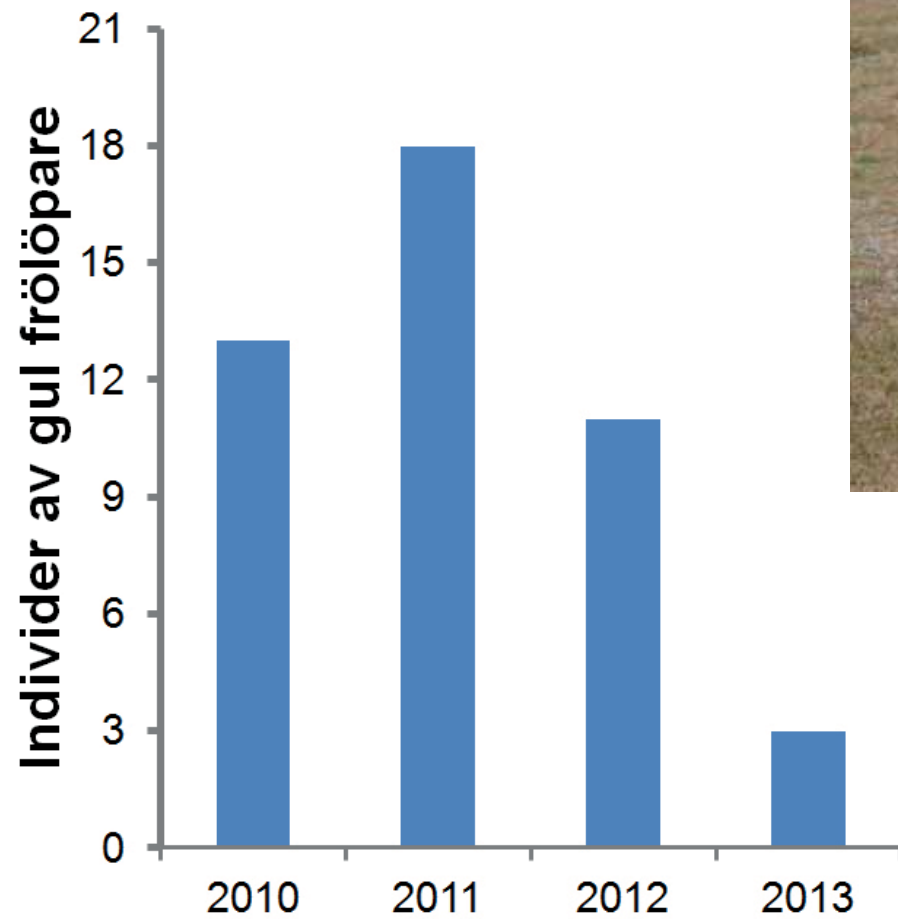
- Återskapa miljömässig heterogenitet genom tillämpning av fler skötselmetoder
- I större skyddade områden: Skapa fler riktigt hårdbetade marker vid sidan om ytor som sköts för stor blomrikedom
- Minska det "medelhårda betet" som enda skötselmetod, kombinera med andra åtgärder
- Utför fler och mer omfattande störningar (grävningar, plöjning, harvning och bränning) för att skapa tidiga successionsstadier
- Konkreta åtgärder behövs på marginalmarker!
- Restaurering bra, men markerna måste även skötas på ett bra sätt efter restaureringen. Risk för lägre betestryck!

”Artificiella” sandblottor som stödåtgärd

- Tydligt positiv effekt dokumenterad för jordlöpare, dyngbaggar
- Högre betestryck
- Positiva effekten kan vara mycket kortvarig
- Hittills oftast för små och få blottor

Exempel: Gul frölöpare på Revingehed

Blomrika marker måste också öka

Exempel från Veberöd

Slåtter och markblottor kan kombineras

Exempel från Veberöd

Framtiden för skalbaggar

- Ser ljusare ut än tidigare - bra första steg har tagits
- Kunskapen om arternas status och krav har utökats
- Viktigt att gamla spår nu bryts och att åtgärder kan ske i större omfattning om betydande positiva effekter ska nås
- SandLIFE blir en viktig fortsättning
- Det ständiga orosmolnet: Finns ekonomiska medel?
- Kan restaureringar följas upp med framgångsrik skötsel?
- Förändringar positiva såväl som negativa kan ske snabbt genom förändrade ersättningsnivåer etc.

Tack för er uppmärksamhet!

Månhornsbagge, *Coprionidae* (VU)